

Dr. Gyula FÁBIÁN

Drept instituțional al Uniunii Europene

Ediția a 3-a

Editura
Hamangiu
2023

CUPRINS

PARTEA I. GENERALITĂȚI	1
Capitolul I. Organizația internațională	1
Capitolul al II-lea. Cele mai importante organizații internaționale	3
§1. Organizația Națiunilor Unite	3
§2. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	6
§3. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)	8
§4. Consiliul Europei	10
PARTEA A II-A. SCURT ISTORIC AL ÎNFIINȚĂRII ȘI FUNCȚIONĂRII COMUNITĂȚILOR EUROPENE ȘI A UNIUNII EUROPENE	13
Capitolul I. Ideea înființării unei Europe Unite	13
Capitolul al II-lea. Etapele creării și dezvoltării Comunităților Europene și a Uniunii Europene	17
§1. Perioada 1945-1949 de pregătire a înființării Comunităților Europene	17
§2. Perioada 1950-1960 de înființare a Comunităților Europene	18
§3. Perioada 1960-1969 de criză și de consolidare a celor trei Comunități	22
§4. Perioada 1970-1989 de avânt în procesul de integrare europeană	23
§5. Perioada 1990-2009 de adâncire a integrării prin înființarea Uniunii Europene și de extindere spre Est	28
§6. Perioada 2010-..... de căutare a unei noi identități într-o lume globalizată	40
Capitolul al III-lea. Aderarea la Uniunea Europeană și ieșirea din Uniunea Europeană	45
§1. Aderarea la Uniunea Europeană	45
§2. Statutul României față de CE și UE	47
§3. Tratatul de aderare încheiat între România și UE	49
3.1. Date prealabile	49
3.2. Structura tratatului și prevederile cele mai importante	50
3.3. Dispoziții tranzitorii	52
3.4. Clauze de salvagardare	53
§4. Ieșirea sau excluderea unui stat membru din Uniunea Europeană	56
§5. Cooperarea consolidată	61
PARTEA A III-A. DEFINIȚIA, IZVOARELE ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI UNIUNII EUROPENE	63
Capitolul I. Drept european. Drept unional. Drept comunitar. Definiție	63

Capitolul al II-lea. Izvoarele dreptului unional	65
§1. Izvoarele originare sau primare	66
§2. Izvoarele secundare sau derivate	74
§3. Izvoarele nescrise ale dreptului unional	84
§4. Izvoarele complementare ale dreptului unional	85
Capitolul al III-lea. Aplicarea dreptului unional în timp, în spațiu și asupra persoanelor	90
Capitolul al IV-lea. Cetățenia unională	94
§1. Precizări prealabile	94
§2. Definiție	95
§3. Drepturile ce decurg din statutul de cetățean unional	96
Capitolul al V-lea. Principiile fundamentale ale dreptului unional	103
§1. Principiul atribuirii (sau împuternicirii speciale limitate)	103
§2. Principiul împuternicirii implicite (<i>implied powers</i>)	107
§3. Principiul subsidiarității	109
§4. Principiul proporționalității	113
§5. Principiul echilibrului instituțional („ <i>checks and balances</i> ”)	113
§6. Principiul rangului prioritar al dreptului unional față de dreptul național	114
§7. Principiul aplicării directe a dreptului unional	127
§8. Principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului	134
§9. Principiul transparenței și democrației	140
PARTEA A IV-A. INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE	142
Capitolul I. Instituțiile principale ale Uniunii Europene	143
§1. Consiliul European	143
§2. Consiliul Uniunii Europene	148
§3. Comisia Europeană	157
§4. Parlamentul European	165
§5. Procesul unional al adoptării actelor legislative și nelegislative	186
5.1. Precizări prealabile	186
5.2. Procedura legislativă ordinară sau a codeciziei (art. 294 TFUE)	188
5.3. Procedura legislativă specială	190
§6. Curtea de Conturi	197
§7. Banca Centrală Europeană	200
Capitolul al II-lea. Organele secundare (consultative) ale Uniunii Europene	206
§1. Comitetul Economic și Social (ECOSOC)	206
§2. Comitetul Regiunilor (art. 305-307 TFUE)	208
§3. Banca Europeană de Investiții	210
§4. Europol și FRONTEX	213

§5. Parchetul European (EPPO) _____	216
§6. Alte organe ale Uniunii Europene _____	223
PARTEA A V-A. JUSTIȚIA UNIONALĂ _____	226
Capitolul I. Generalități _____	226
§1. Sistemul jurisdicțional unional prezentat în date cronologice _____	226
§2. Noțiunea și natura juridică a Curții de Justiție a Uniunii Europene _____	232
§3. Principiile fundamentale de funcționare ale Curții _____	235
§4. <i>Sedes materiae</i> _____	236
4.1. Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____	236
4.2. Tribunalul _____	237
Capitolul al II-lea. Componenta Curții de Justiție a Uniunii Europene _____	238
§1. Judecătorii. Numirea, numărul și statutul lor _____	238
§2. Președintele Curții și completele _____	243
§3. Avocații generali _____	246
§4. Grefierul și funcțiile lui _____	249
Capitolul al III-lea. Competența organelor jurisdicționale unionale _____	251
§1. Competența Curții de Justiție a Uniunii Europene _____	251
§2. Competența Tribunalului _____	258
§3. Conflictele de competență și declinarea competenței _____	260
3.1. Conflicte de competență între instanțele naționale și cele unionale _____	260
3.2. Conflicte de competență între instanțele unionale _____	260
3.3. Conflicte de competență între instanțele unionale și cele internaționale _____	262
Capitolul al IV-lea. Drept procesual unional _____	266
§1. Introducerea acțiunii și procedura scriptică _____	267
1.1. Părțile în procesul unional _____	267
1.2. Reprezentarea procesuală și avocatul obligatoriu _____	270
1.3. Intervenienții în procesul unional _____	273
1.4. Condițiile cererii de chemare în judecată _____	275
1.5. Întâmpinarea _____	280
1.6. Numirea raportorului și a avocatului general _____	280
1.7. Limba procesuală _____	282
§2. Faza intermediară a cercetării judecătorești _____	285
§3. Procedura orală _____	290
3.1. Discuțiile contradictorii ale părților și administrarea probelor _____	290
3.2. Concluziile avocatului general _____	292
3.3. Redeschiderea procedurii orale _____	295

3.4. Excepții procesuale și procedurale, chestiunile prealabile ce împiedică rezolvarea fondului. Sentințele interlocutorii _____	296
§4. Hotărârea _____	298
4.1. Deliberarea și pronunțarea _____	298
4.2. Formele hotărârilor și tehnica elaborării lor _____	299
4.3. Obținerea hotărârilor provizorii (art. 39 din Statutul CJUE) _____	301
4.4. Căi alternative de tranșare a litigiilor _____	306
4.5. Cererea pentru interpretare și cererea pentru obținerea unei formule executorii privind executarea bunurilor aparținând Uniunii Europene _____	309
4.6. Executarea hotărârilor _____	311
4.7. Termenele procesuale (art. 49 RP) _____	314
4.8. Cheltuielile de judecată _____	317
4.9. Asistența judiciară _____	320
§5. Căile de atac _____	322
5.1. Recursul _____	322
5.1.1. Hotărârile atacabile _____	322
5.1.2. Recurenții posibili _____	323
5.1.3. Termenele de recurs _____	323
5.1.4. Motivele de recurs _____	324
5.1.5. Cererea de recurs _____	325
5.1.6. Întâmpinarea intimatului _____	326
5.1.7. Recursurile în cauzele care au beneficiat deja de o dublă examinare sau recursurile care necesită admitere în principiu _____	326
5.1.8. Soluții _____	327
5.1.9. Procedura în fața Tribunalului după retrimiteri _____	329
5.2. Căile de atac extraordinare. Terța opoziție. Revizuirea _____	331
5.3. Reexaminarea _____	333
5.4. Opoziția și cererea în caz de omisiune de pronunțare _____	334
§6. Principalele acțiuni exercitate în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene _____	336
6.1. Noțiuni și clasificare _____	336
6.2. Acțiunea în constatarea încălcării tratatelor unionale de către statele membre _____	339
6.2.1. Admisibilitatea acțiunii _____	340
6.2.2. Temeinicia acțiunii _____	348
6.2.3. Efectele deciziei CJUE _____	351
6.3. Acțiunea în anulare _____	359
6.3.1. Noțiuni și clasificare _____	359
6.3.2. Admisibilitatea acțiunii _____	361
6.3.3. Temeinicia acțiunii în anulare _____	368
6.3.4. Efectele hotărârii de anulare _____	372

6.4. Excepția de ilegalitate	375
6.4.1. Noțiune și caractere	375
6.4.2. Părțile care pot invoca excepția	376
6.4.3. Actele normative ce pot fi atacate pe calea controlului incidental	377
6.4.4. Efectele admiterii excepției de ilegalitate	378
6.5. Acțiunea contra sancțiunilor pecuniare	380
6.6. Acțiunea de proprietate intelectuală	384
6.6.1. Natură juridică	384
6.6.2. Sedes materiae	385
6.6.3. Competență	385
6.6.4. Actele atacabile	386
6.6.5. Termenul	388
6.6.6. Capacitatea procesuală activă și pasivă	388
6.6.7. Substituirea unei părți	388
6.6.8. Acțiunea incidentă	389
6.6.9. Motivele de anulare	389
6.6.10. Efectele hotărârii judecătorești	389
6.7. Acțiunea în constatarea abținerii nejustificate	391
6.7.1. Considerații prealabile	391
6.7.2. Condiții de admisibilitate	392
6.7.3. Temeinicia acțiunii	395
6.7.4. Efectele hotărârii	396
6.8. Acțiunea în despăgubire	397
6.8.1. Precizări prealabile	397
6.8.2. Natura juridică a acțiunii în despăgubire extracontractuală	399
6.8.3. Calitatea procesuală activă și pasivă	400
6.8.4. Termenul de introducere a acțiunii	403
6.8.5. Temeinicia acțiunii	404
6.8.6. Prejudiciul și despăgubirea	406
6.8.7. Raportul de cauzalitate	409
6.8.8. Concluzii	409
6.9. Acțiunea preliminară	411
6.9.1. Sedes materiae	412
6.9.2. Specificitățile acțiunii preliminare	414
6.9.2.1. Obiectul acțiunii preliminare	414
6.9.2.2. Cauza acțiunii preliminare	416
6.9.2.3. Instanța națională ca subiect unic al acțiunii preliminare	418
6.9.2.4. Îndreptățirea sau obligația de a sesiza CJUE	422
6.9.2.5. Hotărârea instanței naționale de sesizare a CJUE	426
6.9.3. Hotărârea preliminară. Procedura în fața CJUE	430
6.9.4. Concluzii	436

6.10. Acțiunile în legătură cu serviciul introduse de funcționarii unionali _____	439
6.10.1. Precizări prealabile _____	439
6.10.2. Condiții de admisibilitate _____	442
6.10.3. Hotărârea _____	444
6.11. Acțiunea de arbitraj _____	445
6.11.1. Noțiune și condiții _____	445
6.11.2. Dreptul aplicabil _____	448
6.11.3. Hotărârea _____	449
6.12. Acțiunea de obținere a avizului _____	450
PARTEA A VI-A. CELE PATRU LIBERTĂȚI FUNDAMENTALE _____	454
Capitolul I. Libera circulație a mărfurilor _____	454
Capitolul al II-lea. Libera circulație a forței de muncă (și libertatea de stabilire) _____	466
Capitolul al III-lea. Libera circulație a capitalurilor și a plăților _____	476
Capitolul al IV-lea. Libera circulație a serviciilor _____	478
Datele principale ale țărilor membre în Uniunea Europeană în 2023 _____	483
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ _____	489
INDEX _____	497